

Het broedseizoen 1996 van de Purperreiger in Nederland

Henk van der Kooij

De eerste Purperreigers komen over het algemeen terug in april. In 1996 was het in een groot deel van de tweede helft van april fraai weer met overdag temperaturen van rond de twintig graden Celsius. Relatief veel Purperreigers kwamen toen tot broeden. Daarna volgde een koudeperiode waarin er nauwelijks nieuwe legfels bijkwamen. Er zijn zelfs aanwijzingen dat vroege legfels als gevolg van de kou in de steek zijn gelaten. De koudeperiode duurde tot ver in mei en dit had tot gevolg dat veel Purperreigers laat tot broeden kwamen. In juni bevatten veel nesten dan ook nog eieren. Het broedseizoen verliep als het ware discontinu (een deel van de populatie broedde normaal vroeg, een groot deel broedde relatief laat) en hierdoor verliep het inventariseren van de kolonies moeizamer dan in andere jaren.

Tabel 1 geeft het gebruikelijke overzicht.

Naast de drie vaste broedplaatsen **Oude Venen**, **De Deelen** en **Rottige Meente** heeft in 1995 en in 1996 één paar gebroed bij **Oldeboorn**. Deze nieuwe broedplaats ligt tussen De Deelen en Oude Venen in, op ongeveer 2,5 kilometer van de Oude Venen. Het nest werd in de winter gevonden op één meter boven water in een wilgenpol.

Het aantal broedparen in **De Weerribben** viel erg tegen. Door nalatigheid van Staatsbosbeheer werd bij sommige purperreignesten tot in de tweede helft van mei in het riet gewerkt. Dit soms tot op dertig meter van de purperreiger-

nesten! Het is onbegrijpelijk dat zoiets nu nog plaatsvindt in een natuurreservaat van een zo grote internationale importantie. Dit klemte te meer daar juist dit jaar het gebied het 'Europees diploma voor Natuurgebieden' van de Raad van Europa kreeg (Vogelbescherming in Nederland in Vogels 5 - 96: 16; D. Woets). In het **Zwarte Meer** ging de soort ook achteruit. Het is waarschijnlijk dat de Vos hier debet aan is, want de vestiging Mandjeswaard in Zwarte Meer-Oost bleek in juni geheel te zijn verlaten. Het enige dat werd waargenomen waren sporen van de Vos. De Purperreigers broedden nu drie à vier ki-

	nesttype	1993	1994	1995	1996
Friesland					
Oude Venen	S	9	10	7	8
Oldeboorn	D			1	1
De Deelen	R	2	3	3	4
Rottige Meente	R	2	2	3	2-3
Overijssel					
De Weerribben	R	12	14-17	10	4
De Wieden	D*	19	(20-25)	(27-35)	20-25
Zwarte Meer (O.)	R	26	16	26	11
Zwarte Meer (W.)	R	0	(10-15)	0	7
Noord-Holland					
Naardermeer	R	26	35	21	21
Ankeveense Plassen	R + D			7	5
Utrecht					
Breukeleveense Plas	D	11-12	15	20	19
Tienhovense Plassen	R + D	3-4	2-5	0	0
Molenpolder	R + D	5	2-3	3	2
Westbroekse Zodden	R + D	5	4-5	4	3-4
Maarsseveense Plassen	D of S		2		
Zuid-Holland					
Nieuwkoop	S	113	± 95	121-122	127-128
Kamerikse Nessen	S				3
Ameide	R	19	34	32	45
Kinderdijk	R	(6)	(5)	(7-8)	(8)
Leerdam	S	9	7	6	10
Spijk	S	2	1	3	7
Noord-Brabant					
Brabantse Biesbosch		1			
totaal		± 270	± 285	± 305	± 310

Tabel 1. Overzicht van de kolonies, gerangschikt naar provincie. 0 = 0 broedparen; () = schatting; R = rietnesttype; D = drijftilnesttype; S = struweelnesttype
D* = de meeste nesten behoren tot type D

broedparen	0/1-1	2-5	6-10	11-25	26-50	> 50	totaal
1993	1	6	3	4	2	1	17
1994	1	7	2	3	3	1	17
1995	1	5	5	2	3	1	17
1996	1	7	4	4	1	1	18

Tabel 2. Het aantal broedparen van de Purperreiger in de verschillende gebieden geordend naar grootteklassen.

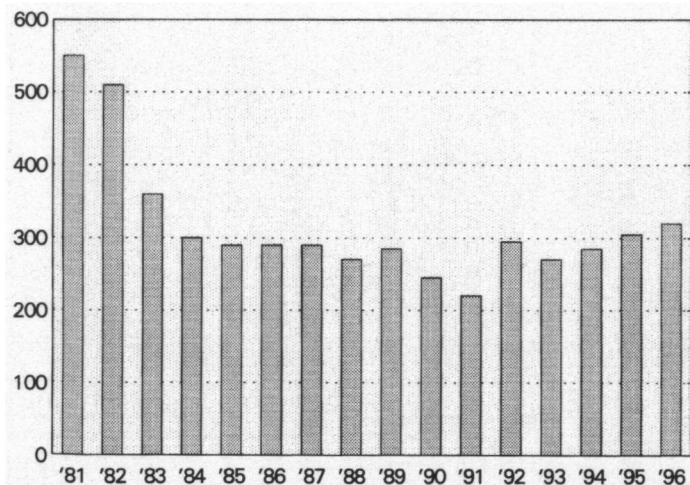
Roder): in Oost werden elf en in West zeven nesten gezien. In De Wieden werden met ijstelingen 18 nesten gevonden. Het totale aantal broedparen wordt geschat op 20 à 25 (R. Veldkamp). Het is en blijft moeilijk om het aantal broedparen van de Purperreiger in dit uitgestrekte gebied vast te stellen.

Het totaalaantal nesten in de provincies Noord-Holland en Utrecht daalde van 55 naar circa vijftig. In de nieuwe vestiging Ankeveen kwamen twee paren in Riet (rietnesttype) en drie paren in Schietwilgen op ongeveer anderhalve meter hoogte (nesten van het drijftiltype) tot broeden. Dit was twee minder dan in het jaar ervoor (I. Mes, Natuurmonumenten). De kolonie aan de Breukeleveensche Plas bleek voor het eerst sinds haar ontstaan niet te zijn gegroeid. Twee inventarisaties leverden een totaal van negentien nesten op (P. Bakker, H. van der Kooij en A.B. van der Roest).

Nauwkeurige tellingen in het Nieuwkoopse-plassengebied leverden een totaal van 127 à 128 nesten op. In De Pot bij Noorden werden 61 nesten gevonden (H. van der Kooij, N. Smit en W.J. Wansinck), bij Koeiensloot in het midden 40 à 41 (H. van der Kooij, N. Smit, D.J.M. en W.M. van der Zwet) en bij de Oude Vaart in het zuiden 26 nesten (idem). Voor het eerst in de geschiedenis werden ook nesten gevonden buiten het plasseengebied en wel in de Kamerikse Nessen (W.M. van der Zwet, Natuurmonumenten). De afstand De Pot - Nessen bedraagt ruim vier kilometer en de vestiging van drie nesten kan als een afsplitsing van de kolonie in De Pot worden beschouwd.

De Nederlandse purperreigerpopulatie laat een verheugende ontwikkeling zien.
Foto: C.J.A. Wijnadts.

Verloop van het aantal broedparen van de Purperreiger in Nederland gedurende de jaren 1981-1996.

Broedplaats van de Purperreiger in overjarige rietzoom, Tienhovense Plassen.

Foto: Bert Bos.

lometer oostelijker. De nesten in het hoge Riet zijn in juni geteld vanuit een vliegtuig (F.E. de De andere kolonies in Zuid-Holland waren ook goed bezet. De kolonie bij Ameide telde zelfs dertien nesten meer dan in 1995 (R.F. den Breejen, P. Bogerd, H. Manschot)! Het aantal paren bij Kinderdijk wordt nog steeds geschat. In tabel 1 is de schatting van K. Ouwerkerk aangehouden. I. Mes stelde het aantal nesten gezien het aantal af- en aanvliegende vogels bij de Krimpenwaard op minimaal tien. B. van der Velden komt op grond van vliegwaarnemingen op negen nesten. Tellingen in het Nieuwkoopse-plassen-gebied hebben geleerd dat het schatten van het aantal broedparen op grond van af- en aanvliegende adulte vogels altijd te lage aantallen oplevert. Alleen een telling vanuit de lucht kan een einde maken aan de vraagtekens rond het aantal nesten in dit drassige en naar zeggen volstrekt ontoegankelijke gebied.

De vestigingen bij Leerdam en Spijk waren goed bezet. Het aantal nesten bij Leerdam was voor het eerst sinds jaren niet verder afgenomen, terwijl bij Spijk zelfs zeven nesten in grienden langs de Linge werden gevonden. De nesten bij Spijk lagen op één na allemaal in fraaie Meidoorns te midden van opschietende wilgen. Eén nest kon in het voorjaar vanaf de rivierdijk prachtig worden geobserveerd. Het zevende nest lag in een smalle rietrand aan een klein binnenwater. Ook dit nest was vanaf de rivierdijk met de kijker goed te zien!

De Brabantse Blesbosch is aan het nationale overzicht toegevoegd daar hier in 1994 één paar heeft gebroed (A.J. van Dijk, F. Hustings, H. Sierdsema & T. Verstraël 1996).

■ H. van der Kooij, Groenendaal 8, 4041 XX Kesteren.

LITTERATUUR:

Dijk A.J. van, F. Hustings, H. Sierdsema & T. Verstraël (1996): Sovon Broedvogelverslag 1993. Sovon-monitoringsrapport 1996/02, Sovon, Beek-Ubbergen.

Discussie

De purperreigerpopulatie in Nederland geeft een verheugende ontwikkeling te zien. Het aantal broedparen is in 1996 iets gestegen. Het totaalaantal nesten is geschat op 310. Het Nieuwkoopse-plassengebied (inclusief de Amerikaanse Nessen) was ook in 1996, met 42% van de nesten, verreweg het belangrijkste broedgebied.

Veel kolonies hadden ongeveer de zelfde bezetting als in 1995. De struweelnestkolonies deden het in het algemeen goed. De gang van zaken in de rietnestkolonies was gevarieerder. In twee grote moerasgebieden ging de soort achteruit: in De Weerribben waarschijnlijk vooral ten gevolge van het rietbeheer en in het Zwarte Meer waarschijnlijk door aanwezigheid van de Vos. In het Naardermeer bleef de soort gelijk, zij het wel op een laag niveau. Bij Ameide nam de soort met maar liefst 41% toe. Zou er een uitwisseling tussen de kolonies van dit type bestaan?

De Purperreiger werd in totaal in achttien gebieden als broedvogel vastgesteld. Alleen het Nieuwkoopse-plassengebied en de Zouweboezem bij Ameide herbergden meer dan 25 paren. Beide gebieden waren in 1996 wel goed voor 56% van de broedpopulatie.

Dankwoord

Met dank aan A. Ferwerda, P. Schaper, H. Ruiter, W.J.R. de Wijs, A.J.P. Bos, J. van der Winden, A. Bos, W. Rook, H. van Heiningen, G.L. Ouweneel en aan degenen die al in het artikel zijn vermeld. Hopelijk is niemand vergeten.